

КЛИМЧУК Ю.В. ВЗНОС ГУГО ГРОЦИЯ В ФОРМИРОВАНИЕ ПРАВА ВОЙНЫ

Анализируется вклад Гуго Гроция (1583-1645), голландского юриста, богослова, социолога и государственного деятеля, одного из признанных основателей теории естественного права и науки международного права в формирование правовых и гуманных критериев регулирования вооруженных конфликтов.

KLIMCHUK JU.V. PAYMENT HUGO HROTSIUS IN FORMATIONS OF THE LAW OF WAR

Hugo Hrotsius (1583-1645), Dutch lawyer, theologian, sociologist and statesman, one of the recognized founders of natural law theory and international law science, whose contribution into forming law and humanitarian criteria of arm conflicts regulations is analyzed.

V.V. РОССІХІН

Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого

УДК (470+571)[35.072.6+343.26]“18/19”

ТЮРЕМНІ ІНСПЕКЦІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ТЮРМАМИ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В II ПОЛ. XIX – ПОЧ. XX СТ. (на матеріалах українських губерній)¹

Розглянуто основні принципи роботи та функції тюремних інспекцій післяреформеної тюремної системи Російської імперії.

У зв'язку з проведенням реформ кримінально-виправного законодавства, ламанням стереотипів репресивних цілей покарання, гуманізацією процесу відбування покарання у вигляді позбавлення волі - після здобуття незалежності Україною - зростає інтерес до проблем історії пенітенціарної системи Російської імперії, її відомчої приналежності, принципів і методів управління.

В історіографії пенітенціарної системи не достатньо уваги приділено органам її управління на місцях. Так, наприклад, М.Н. Гернет практично не відводить місця інспекціям, лише згадуючи їх як ланки єдиної бюрократичної машини [1, с.11]. Таке саме ставлення до губернських інспекцій спостерігається на протязі усього радянського періоду історіографії. В останні часи виходять лише поодинокі роботи, наприклад, О.П. Неєлова та Л.І. Беляєвої, в яких згадуються органи управління пенітенціарною системою на місцях, але практично сучасними вченими проблема губернських тюремних інспекцій Російської імперії в II пол. XIX – на поч. XX ст. не досліджується.

Тим часом, історія створення губернських інспекцій заслуговує на більш пильну увагу дослідників, оскільки їхня діяльність хоча й була тісно пов'язана з ГТУ, мала свої особливості й зіграла певну роль у реформуванні тюремних установ на місцях. Вирішенню цього завдання й присвячена ця робота, наукова новизна якої міститься у встановленні факту перебування російських тюремних

інспекцій післяреформеної імперії в складі пенітенціарної системи як її керівного органу на місцях.

Створення ГТУ та утворення тюремних інспекцій на місцях – це два різних і надзвичайно важливих процеси, що вимагають окремого вивчення, та протягом яких ішла постійна боротьба думок про кращу організацію діяльності тюремної частини на місцях. Тому нова бюрократична машина не могла вступити в дію негайно - якщо ГТУ було утворено в 1879 р., то перші тюремні інспекції з'явилися тільки в 1890 р. на підставі закону від 21.03.1890 р. у Віленській, Київській, Пермській, Саратовській і Харківській губерніях [2].

Начальник ГТУ М.Н. Галкін-Враської цілеспрямовано й завзято провадив політику створення губернських тюремних інспекцій за зразком ГТУ, ґрунтуючись, насамперед, на його досвіді. МВС і Державна рада були також одноставні в прагненні поширити інспекції по всій імперії. Законом 1891 р. інспекції були уведені в Катеринославській, Казанській, Московській, Херсонській та Томській губерніях; законами 1894 р. – ще в шести губерніях; законом від 29.05.1895 р. – ще в восьми (у т.ч. у Полтавській і Чернігівській) [3]. Взагалі, зростання кількості інспекцій було в цілому більш-менш стабільним у наступні роки. Так, якщо до 1907 р. їхня загальна кількість по Росії становила 24, то з 1909 р. було засновано ще 29 інспекцій [4, с.31]; у 1910 р. – 10 інспекцій і стільки ж у 1912 р. [4, с.38].

Нерідко губернатори самі зверталися до ГТУ з наполегливими клопотаннями про якнайшвидше заснування тюремних інспекцій [5]. Однак уряд не мав у своєму роз-

¹ Первинна рекомендація з напрямку досліджень: докт. юрид. наук Рум'янцев В.О. (АІрН України).

порядженні достатньо коштів, у зв'язку з чим міністр юстиції у 1906 р. звернувся до Ради Міністрів із клопотанням про дозвіл начальнику ГТУ відрядити чинів управління для виконання обов'язків губернських тюремних інспекторів у ті губернії, де інспекція ще не була уведена. Рада Міністрів 9.01.1907 р. надала це право міністрові юстиції, який відразу ж відрядив чинів ГТУ з тимчасовими канцеляріями в Орловську, Володимирівську, Смоленську губернії й Миколаївське градоначальство, «поскольку эти местности наиболее нуждались в упорядочении тюремной части» [4, с.44].

Управління в'язницями на місцях залишалося й розвивалося напрямком, наміченим М.Н. Галкіним-Враским у 1879 р. Це підкреслює автономність тюремного відомства, яке і в МВС, і в Міністерстві юстиції не втрачало своєї індивідуальності й розвивалося не за судовим та прокурорським, а своїм власним тюремним шляхом. Певною мірою це пояснювалося тим, що тюремна сфера, за висловом Н.Ф. Лучинського, була особливим світом, який він порівнював з островом доктора Моро, «где требуются не только глубокие научные познания, но и огромная воля, энергия, административный талант» [6, с.142].

Організація й діяльність тюремних інспекцій регулювалися, насамперед, продовженнями, внесеними до Зводу законів Російської імперії, зокрема, у Звід установ і уставів про утримуваних під вартою (т.14), а також у Звід губернських установ (т.2), які певною мірою перехреснюються один із одним. Сюди ж можна й віднести Статуту про службу по визначенню уряду (т.3). Крім того, видавалися численні циркуляри МВС, а також Міністерства юстиції по ГТУ.

Губернський тюремний інспектор був найближчим помічником губернатора (начальника області) у справах тюремного управління. Згідно зі ст.23 параграфу 6 гл.3 розд.1 Зводу установ і уставів про утримуваних під вартою, там, де уведена тюремна інспекція, губернський тюремний інспектор був членом загальної присутності губернського правління, але брав участь у засіданнях, тільки якщо розглядалися тюремні питання, з досить широкими його повноваженнями. Він керував тюремним відділенням, при цьому тюремному губернському інспекторові привласнювалися права й обов'язки віце-губернатора стосовно інших відділень [7].

Юридичним головою місць позбавлення волі був губернатор, а фактичним – тюремний інспектор, який призначувався найвищим наказом. Губернатор був так обтяжений безліччю найрізноманітніших обов'язків, що в тюремній сфері міг здійснювати лише загальний нагляд, «от которого весьма легко ускользают не только мелочи, но и важные стороны тюремного дела» [4, с.28].

Однак, на думку Міністерства юстиції, інтереси поліцейські, адміністративні і господарські в тюремній справі переплелися так тісно, що провести поділ влади «нельзя даже теоретически», більше того це «потребовало бы сложной законодательной разработки» [4, с.29]. Крім того, Міністерство юстиції особливо підкреслювало: «Организовать тюремную инспекцию, положив в основу ее подчинение инспектора двум властям – губернатору и градоначальнику – вещь абсолютно невозможная, прежде всего потому, что институт тюремной инспекции вырос на поч-

ве сложившегося у правительства твердого убеждения в необходимости изъять из тюремного управления именно систему многовластия объединением всех функций по заведованию тюремными учреждениями в одном лице» [4, с.29]. Отже, у всіх губерніях без винятку єдиним, хоча й номінальним, головою місць позбавлення волі був губернатор.

Якщо тюремний інспектор був не згодний з постановою тюремного комітету або рішенням губернатора з тюремних питань, то він був «обязан представить особое мнение, копия с которого сообщается затем в ГТУ. Таким образом, фактическое заведование делом сосредоточивается у тюремного инспектора» [8, с.9]. Його функції були визначені в ст.24 Уставу про утримуваних під вартою, відповідно до якої тюремний інспектор керував місцевою тюремною адміністрацією, контролював місця ув'язнення цивільного відомства, клопотався у ГТУ про потреби місцевої тюремної адміністрації. Набагато ширше тлумачення позначені функції одержали в циркулярі ГТУ № 9 за 1902 р. [9].

Отже, перша функція – контрольна-наглядова. Губернський тюремний інспектор був начальником для всіх місцевих тюремних чинів і варті відповідно до ст.712 Статуту про службу за визначенням уряду [10]. Згідно зі ст.69 Укладення про покарання за різні провини службового характеру, інспектор міг накладати на тюремних чинів і варту такі дисциплінарні стягнення: усне або письмове зауваження, догану без внесення в послужний список. Губернський тюремний інспектор був зобов'язаний спостерігати за всіма сторонами життя підвідомчих йому місць ув'язнення, стежити за звітністю по роботі арештантів та їх забезпеченню харчами й речами, здійснювати перевірку в'язниць з метою запобігання й припинення будь-яких розкрадань тюремного господарства. А циркуляром № 1 від 1.01.1917 р. спостереження за точним виконанням чинами тюремної адміністрації й варті основних правил про порядок утримання ув'язнених були введені «в первойшую обязанность чинам губернской тюремной инспекции» [11].

Друга функція – керувати підлеглими йому посадовими особами, розв'язувати питання різного характеру, організувати дрібний ремонт тюремних будинків. Третя функція – спостереження за благоустроєм тюрем, їхнє вдосконалення й клопотання перед ГТУ у зв'язку з цим.

Крім того, губернському тюремному інспекторові ставилося в обов'язок спостереження за благоустроєм у виправних притулках для неповнолітніх. Російські виправні заклади призначалися для виправлення неповнолітніх і очолювалися директором, який не був державним службовцем, оскільки він приймався й звільнявся з посади без участі державних органів, але за узгодженням із благодійними товариствами. Питання про наділення службовців виправних закладів правами тюремного персоналу неодноразово піднімалося на з'їздах [12]. До службовців даних закладів, що становлять педагогічний персонал, крім директора, належали священнослужителі, вихователі та їхні помічники, учителі, майстри й «дядьки»-наглядачі [13, с.205].

Найбільш популярною формою контролю з боку гу-

бернського тюремного інспектора були раптові перевірки наявних коштів, грошових документів і книг тюремної контори. Кожне місце ув'язнення піддавалося таким перевіркам не менш одного разу на рік. Однак, окрім фінансової сторони ці перевірки стосувалися й інших сторін тюремного життя, наприклад, перевірка виконання адміністрацією заяв ув'язнених або наявності арештантського одягу відповідно до певних документів [14]. Крім раптових перевірок тюремний інспектор робив планові, а також позапланові, за дорученням губернатора, огляди місць ув'язнення з наступною доповіддю губернаторові [15].

Не менш корисною була й така організаційна форма роботи тюремної інспекції, як спільна нарада. Тюремний губернський інспектор, його помічник (згідно зі ст.452 Зводу губернських установ, який спостерігав на правах радника губернського правління за станом справ по тюремній частині й заміняв інспектора у випадку відсутності або хвороби останнього) [16], секретар губернського тюремного інспектора разом складали тюремне відділення. У тюремному відділенні повинні були провадитися всі справи, що стосуються особового складу управління й нагляду в місцях ув'язнення, як-от: призначення, звільнення, виплата платні, подання до нагород, віддавання до суду й інші питання, пов'язані з проходженням служби. Тюремне відділення також курирувало порядок утримання арештантів у місцях ув'язнення, їхнє матеріальне забезпечення й розпоряджалося всіма кредитами, що асигнувалися по кошторису тюремного відомства [17].

Крім позначених чинів, на прикладі Харківської губернії, за штатом в канцелярії губернської тюремної інспекції могли працювати ще до 10 канцелярських чиновників і переписувачів, які відповідали за поточні справи інспекції. Вони розподілялися за трьома діловодствами: адміністративним, господарським й секретарським [18]. Щорічний обіг паперів досягав 20000 шт. На кожного арештанта велася особиста справа; із приписань, що направлялися інспекцією начальником місць ув'язнення і мали розпорядницький або роз'яснювальний характер, знімалися копії, які зберігалися як збірники. Крім того, діловодство зобов'язане було вести: журнали вхідних і вихідних паперів, опис справ, алфавіт засуджених. Про обсяги діяльності діловодства можна судити за напрямками, по яких розподілялася вся переписка [19, с.8-9] (наприклад, у Харківській губернії таких напрямків було до 20).

Щороку інспекція повинна була представити до ГТУ звіт про виконану роботу, де відбивалися відомості про розклад посад і розподіл обов'язків, кількість розглянутих справ і поїздок, про начальників місць ув'язнення й нагляду, тюремний ремонт, тюремне населення й дисципліну, продовольство, забезпечення одягом і ліками арештантів, питання санітарії й арештантських робіт, втечі арештантів і міри їхнього морального виправлення, витрати казни на тюремну частину за звітний період, економічний капітал [20]. На утримання тюремних інспекцій відпускалися різні кредити, розмір яких визначався виходячи з конкретних обставин.

Цікаво, що хоча губернські інспектори за законом і не брали участь у підборі кадрів на посади в тюремній адміністрації, але відповідно до одного з циркулярів було «желательное назначение и увольнение на должности по управлению тюрьмой осуществляют на основании докла-

дов губернского тюремного инспектора» [21, с.109]. Саме тому кадрова робота досить широко була представлена серед напрямків діяльності тюремного відділення. Що ж стосується підбору кадрів у тюремні інспекції, то, на думку С.В. Познишева, «в высшей степени желательны, чтобы эту должность занимали лица с высшим юридическим образованием и с достаточным служебным опытом» [22, с.258]. Уряд також постійно звертав увагу на це питання.

Після переведення ГТУ із МВС до Міністерства юстиції на місцях склалася двояка ситуація у сфері управління в'язницями. Губернатор підпорядковувався безпосередньо міністрові внутрішніх справ і в той же час, нехай номінально, але керував місцями позбавлення волі через губернского тюремного інспектора, який був чиновником Міністерства юстиції. Іноді це призводило до непорозумінь, що негативно відбивалося на стані тюремної справи.

Тюремне управління на місцях як і раніше залишалося незмінним, тому що пропозиції зазначеної комісії так і не були винесені на розгляд Державної ради спочатку через нестачу фінансів на реорганізацію, а потім у зв'язку з очікуванням реформування тюремної справи, а не одного місцевого управління.

Переповнення тюрем (наприклад, у Харківській губернії окремі тюрми були переповнені в два і більше разів [23]) значною мірою ускладнило управління ними. Через це деякі губернатори категорично заявили ГТУ, що вони не в змозі підтримувати порядок у місцях ув'язнення, якщо в їхнє розпорядження «для заведовання последними на правах тюремных инспекторов не будут командированы особые лица» [24, с.286-287]. Таким чином, Міністерство юстиції при всій його незадоволеності організацією тюремних інспекцій було змушено формувати їх на основі старих принципів, закладених у 1879 р.

Поки ГТУ було у складі МВС, місцеві поліцейські чини зобов'язувалися спостерігати за благоустроєм у місцях ув'язнення, діловодством і фінансовою частиною, порядком утримання й пересилання ув'язнених, виконанням начальниками тюрем своїх обов'язків шляхом раптових щоденних відвідувань. Досить сказати, що повітовий справник був розпорядником кредитів на утримання тюремної адміністрації. З введенням інспекцій спостерігався поступовий відхід тюрем від опіки поліції, але навіть після переходу тюрем до Міністерства юстиції зберігалися певні анахронізми, такі, наприклад, як право начальника поліції відвідувати в'язниці й про помічені безладдя робити письмові відмітки, для прийняття до відома, в заведених для цього книгах [21, с.113-116].

Крім того, поліцейські чини, особливо в особі повітового справника, аж до 1917 р. здійснювали функцію контролю над тюремною адміністрацією, залишивши за собою фактичне право «сигналізувати наверх». Поліція дуже неохоче та вкрай повільно здавала свої позиції в тюремній частині. Сама тюремна адміністрація в повітах нерідко дивилася на справника як на свого начальника, всупереч усім відомчим змінам. Вважаємо, що причини настільки довгої опіки поліцією тюремної частини містилися у тому, що: 1) губернатор, який формально очолював тюремне відділення губернії, залишався в юрисдикції МВС; 2) нові штати дуже повільно поширювалися по імперії, а правове положення доглядача тюрми на відміну від начальника

мало на увазі його повне підпорядкування поліцейським структурам; 3) розпорядження тюремними кредитами повітовими справниками, навіть після введення інспекції; 4) певна віддаленість тюремних інспекцій від повітових тюрем, особливо в умовах величезної імперії, суперечливість не скасованих старих і нових нормативних актів, а також елементарна звичка розглядати поліцейську й тюремну частину як щось єдине ціле. Усе це створювало умови як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру для того, щоб фактична залежність тюремної частини від МВС у регіонах імперії залишалася досить сильною аж до 1917 р.

Крім того, не можна не сказати й про взаємодію, що була між поліцейською й тюремною частинами, необхідність якої диктувало саме життя. Поліція забезпечувала правопорядок у місцях ув'язнення, запобігаючи, попереджаючи й розкриваючи злочини [25]. Також існувала чітка взаємодія поліції з тюремною частиною у випадку втеч ув'язнених. Поліцейське управління направляло в тюремне відділення відомості про ув'язненого, що втік, за спеціальною формою, яка передбачала такі розділи: звідки або від кого відбулася втеча; ім'я, прізвище й категорія ув'язненого, що втік, і короткий виклад обставин втечі або події; особи, винні у втечі, і наступні розпорядження про розслідування справи [26]. Втечі були явищем досить частим.

На підставі ст.18 Статуту про утримуваних під вартою, місцеві чини прокурорського нагляду користувалися правом повсякчас безперешкодно входити у в'язницю цивільного відомства, але зобов'язані були мати при собі посвідчення. Вони могли переглядати всі папери, що відносять до арештантам, спостерігати за законністю затримки й утримання ув'язнених і підслідних, дозволяти з ними побачення [9]. Відповідно до ст.19 Статуту про утримуваних під вартою начальники губернських жандармських управлінь мали право безперешкодного входу в тюремні будинки без пред'явлення посвідчень. Вони були зобов'язані доводити до відома начальства виявлені порушення відповідно до циркулярів № 30 від 28.02.1877 р. і № 1204 від 24.06.1879 р. [9]. Взаємодія жандармерії з тюремною частиною ґрунтувалася на основі повідомлень негласних агентів.

Крім перелічених вище посадових осіб, на підставі ст.20 Статуту про утримуваних під вартою, тюрми цивільного відомства відвідувалися також корпусними командирами, начальниками дивізій і штабів при інспектуванні військ, якщо у тюрмі утримувалися військові. Відповідно до циркуляру МВС № 141 від 3.06.1869 р. вони не мали права цікавитися й звертати увагу на внутрішні порядки тюрми, їхнім завданням винятково був контроль за тим, щоб військові утримувалися окремо від цивільних і були забезпечені всім необхідним [9].

Однак на практиці відносини між адміністрацією тюрем і представниками поліції, жандармерії й прокуратури не завжди склалися на основі рівної взаємодії. Необхідно відзначити, що основне завдання, поставлене перед тюремними інспекціями – бути провідниками єдиної тюремної політики, очолюваної ГТУ – виконувалося дуже повільно та з важкістю.

А.П. Саломон, виступаючи в 1898 р., відзначав, що

тюремна частина в деяких галузях досить влаштована й навіть є «задатки дальнішого прогресса», і, в той же час, є тюрми, що перебувають у тім же положенні, що й 20 років тому. Особливо шкідливим була велика розмаїтість тюремних порядків в окремих місцевостях: «Наприклад, в Саратові, Харькові, Вильні, Херсоні ви найдете одні порядки, в Криму и Подолии – другие. Не менее пестрым представляется и наше тюремное законодательство» [8, с.10]. Подібну ж точку зору висловлював у 1906 р. Дж. Кеннан [27, с.6]. Причини такого положення справ він бачив у наступному: по-перше, внутрішні протиріччя в самому карному законі, розподіл відповідальності за порядок у тюрмах між багатьма особами й товариствами, які не пов'язані один з одним; по-друге, більшість російських чиновників керувалися не велінням закону, а доцільністю й бажаннями начальства, мали низький розумовий і моральний рівень, який виникав з того, «что за ничтожное вознаграждение, предлагаемое им, нельзя найти подходящих людей» [27, с.7].

Однак необхідно підкреслити, що при всіх недоліках в організації й роботі тюремних інспекцій дані установи, безсумнівно, зіграли позитивну роль у справі реформування тюремної системи Росії.

Уведення інспекцій стало останньою й необхідною умовою для однакового (єдиноманітного) виконання покарання у вигляді позбавлення волі по всій імперії. Завдяки інспекціям тюрми дійсно стали перетворюватися на пенітенціарні установи. Особливо це було помітно у сфері тюремного господарства, яке поступово стало здобувати цивілізовані риси. З появою інспекцій виникли адміністративні органи, які взяли на себе всю повноту відповідальності за організацію тюремної справи на місцях, і треба сказати, досягли в цьому успіху.

Практика показала: там, де були інспекції, місця позбавлення волі утримувалися краще, тюремна служба організовувалася правильніше, кошти, що виділялися на тюрми, витрачалися ощадливіше й раціональніше. Так, на утримання перших 10 інспекцій щорічно асигнувалося 62249 руб., але за перші три роки їхньої роботи тільки по постачанню одягу ув'язненим було заощаджено понад 176000 руб. Намітилася чітка тенденція підвищення заробітку ув'язнених практично по всіх місцях позбавлення волі Російської імперії [4, с.53].

ЛІТЕРАТУРА

1. Гернет М.Н. История царской тюрьмы: В 5 т. –М.: Госюриздат, 1961 г. -Т.3. –430 с.
2. Краткий очерк деятельности Главного тюремного управления за первые 35 лет его существования (1879-1914) // Тюремный вестник. -1914. -№2. -С.284-341.
3. Полное собрание законов: № 6653, 7844, 10597, 10568, 11742, 11757. –СПб., 1830-1895.
4. Обзор преобразований по тюремной части при новых законодательных установлениях (1906-1912). -СПб.: Главное тюремное управление, 1913. 143 с.
5. ДАХО. ф.1, оп.136, спр.12, л.11.
6. Лучинский Н. Реформа тюремного управления (по поводу проекта А.В. Витте) // Тюремный вестник. –1905. – №2. –С.137–153.

7. Свод законов Российской империи. -Т.14. -СПб., 1914.
8. Саломон А.П. Тюремное дело в России. -СПб.: ГТУ, 1898. -38 с.
9. Сборник циркуляров Главного тюремного управления (1879-1910). -СПб., 1911.
10. Свод законов Российской империи. -Т.3. -СПб., 1914.
11. ДАХО, ф.1, оп.136, стр.122, л.7, 8.
12. Обзор деятельности Высочайше утвержденного постоянного Бюро съездов русских исправительных заведений с 1891 по 1898 г. -М.: Тип. О.Л. Сомовой, 1899. -24 с.
13. Беляева Л. И. Правовые, организационные и педагогические основы деятельности исправительных заведений для несовершеннолетних правонарушителей в России (середина XIX – начало XX в.): Дис... докт. юрид. наук: 12.00.08 /Академия МВД РФ. -М., 1995. -539 с.
14. ДАХО, ф.1, он.136, стр.32, л.1, 107, 320.
15. ДАХО, ф.1, оп.136, стр.70, л.26.
16. Свод законов Российской империи. -Т.2. -Ч.1. -СПб., 1914.
17. Практические разъяснения // Тюремный вестник. -1905. -№ 4. -С.246.
18. ДАХО, ф.1, оп.136, стр.64, л.14-19.
19. Кони А. Ф. Делопроизводство в губернских тю-

- ремных инспекциях по исполнению судебных приговоров: Практические указания для ведения переписки об арестантах, отбывающих наказание в тюрьмах и исправительных арестантских отделениях, и о последствиях, связанных с наказанием. - СПб.: Тип. СПб. одиночной тюрьмы, 1914. -78 с.
20. ДАХО, ф.1, оп.136, стр.79.
21. Лопато Т. М. Сборник Указаний и распоряжений по тюремной части. -Пермь: Губернская тип., 1903. -364 с.
22. Познышев С.В. Очерки тюремоведения. -М.: ГТУ, 1915. -295 с.
23. ДАХО, ф.1, оп.136, стр.11, л.4-5.
24. Законопроекты по Главному тюремному управлению, рассмотренные Советом Министров и внесенные на рассмотрение законодательных учреждений // Тюремный вестник. -1909. -№ 3. -С.284-295.
25. ДАХО, ф.1, оп.136, стр.26, л.5; стр.11, л.2-3; стр.14, л.1-4.
26. Циркуляр министра юстиции по Главному тюремному управлению от 25.02.1908 г. № 12 // ДАХО, ф.1, оп.136, стр.11, л.19-20.
27. Кеннан Дж. Тюрьмы в России. -СПб.: Тип. Акинфиева, 1906. -101 с.

Надійшла до редколегії 25.04.2005

РОССИХИН В.В. ТЮРЕМНЫЕ ИНСПЕКЦИИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ТЮРЬМАМИ РОССИЙСКОЙ ИМПЕРИИ ВО II ПОЛ. XIX – НАЧ. XX СТ. (НА МАТЕРИАЛАХ УКРАИНСКИХ ГУБЕРНИЙ)
Рассмотрены основные принципы работы и функции тюремных инспекций послереформенной тюремной системы Российской империи.

ROSSIHIN V.V. PRISON INSPECTIONS IN THE CONTROL SYSTEM OF RUSSIAN EMPIRE PRISONS IN II TO HALF XIX - THE BEGINNING OF XX AGES (ON MATERIALS OF THE UKRAINIAN PROVINCES)
Main principles of work and function of prison inspections after prison system reform of Russian empire are considered.

А.А. СМІРНОВ

канд. юрид. наук

Донецький юридичний інститут МВС України

УДК 343.271(477)

ШТРАФ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Розглянуті історичні аспекти становлення інституту штрафу як виду кримінального покарання.

Із проголошенням незалежності Україна стала на шлях демократичних реформ, у тому числі у сфері боротьби зі злочинністю. Необхідними складниками для побудови демократичної, правової держави є забезпечення прав людини, створення дійових механізмів захисту її

законних інтересів, реалізація основного принципу правової держави, згідно з яким людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а утвердження та забезпечення прав і свобод людини – обов'язком держави.